

Daniel Simonius Heinrich Wernecke

Exercitationum Practicarum Octava, Doctrinam De Veracitate, Virtute Heroica, Semivirtutibus, Et Virtutibus Intellectualibus, Per Praecepta, Quaestiones & Axiomata, Synoptice exhibens

Rostochii: Kilius, 1642

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn729606414>

Druck Freier Zugang

R U phil 1642

Daniel Simonius

Heinrich Wernicke

εὖ διδόντες!

EXERCITATIONUM PRA-
CTICARUM OCTAVA,

Doctrinam

De

VERACITATE,
VIRTUTE HEROICA, SEMI-
VIRTUTIBUS, ET VIRTUTIBUS
INTELLECTUALIBUS,

*Per Præcepta, Quæstiones & Axiomata
Synopticè exhibens,*

Quam

DEO duce & auspice.

Permissu Amplissimæ Facultatis Philosophicæ

Inalmâ ROSARUM

*Publicæ placidæq; Philosophantium ἀγορίης
ventilandam submittere*

M. DANIEL SIMONIUS,

Nöribergâ-Marchicus

PRÆSES,

&

HENRICUS WERNECCIUS,

Wustrovio Brunsvigus, Respondens.

In Collegio Unicornis ad diem 31. Decembris,

matutinis.

ROSTOCHII,

Typis expressa NICOLAI KILII, Academie Typogr.

ANNO Æra Christiana M. DC. XLII.

1642

VERBODEN TOEGANG
TOEGANG VERBODEN

VERBODEN TOEGANG
TOEGANG VERBODEN

VERBODEN TOEGANG
TOEGANG VERBODEN

VERBODEN TOEGANG
TOEGANG VERBODEN

VERBODEN TOEGANG
TOEGANG VERBODEN

11 11
יט עט

Nimialia omnia præter hominem bruta esse
& ἀνθρώπων, & vim omnem habere in corpore
positam, solum verò hominem ratione pol-
lere, eaq; quàm proximè ad divinam ac
cælestem naturam accedere, atq; ita cum
divinis animum, cum belluis verò commune
corpus habere, qui non intelligit, seipsum non intelligit, nec
qui DEI simulacrum gerat, novit: inveniri verò tales igno-
rantia sociennes non paucos, qui proinde unice, quæ αἰῶσι τῶν
ἀλλοφύτων, vel ad lucellum parandam faciunt, querunt, vel
voluptates corporis studiosè venantur, ipsa quotidiana affa-
tium edocet experientia, at se qui norunt, sibiq; connatum de-
fectum, virtute exornant animum, & sapientiæ doctrinis, ut
defectus tollatur, cum instituunt, & qui met metallo radi & non-
dum depurgato, cujus exiguum est precium, erat similis, hunc
auro splendido & preciosissimo reddunt conformem. Et hoc
ut omnium esset studium, voluerunt veteres sapientiæ anti-
stites morumq; magistri, inde virtutum & morum præcepta
concinnarunt & gratæ posteritati commendarunt. Horum
ductum in proponendâ doctrinâ morali hætenus sumus se-
cuti, & jam quæ restant eodem adjungemus & annectemus
filio: sint ita

PRÆCEPTA.

I.

Veracitas (a) est virtus moralis, quæ, moderans affectum ho-
mileticum exprimendorum animi conceptuum, mediocri-
tatem servat in iis quæ corde sentimus, dictis, gestibus, & actioni-
bus referendis.

Α 2

2. Ex-

2. Extremum Veracitatis in excessu, est arrogantia, vitium quo quis plura, quàm quæ vera esse novit, dicit, jactabunde de prædicando vel sua vel quæ alterius sunt. In defectu Dissimulatio, vitium quo quis minus, quàm verum esse novit, dicit, subdolè negando & dissimulando, vel sua vel quæ sunt alterius.

3. Virtus Heroica (*b*) seu virtus in gradu eminentiæ summo spectata, est habitus, partim humanâ industriâ acquisitus, partim divinitus quibusdam concessus ad ejusmodi actiones perficiendas, quas homo solis naturæ viribus præstare non posset.

4. Extremum Virtutis Heroicæ in excessu est Feritas, vitium quo quis omni humanitate abjectâ contra rationem immanissima scelera perpetrat. In defectu est summa ignavia, vitium quo quis planè ineptus est ad omnem virtutis impetum, nec ea auctè suscipere quæ ad virtutis spectant eminentiam.

5. Semivirtus (*c*) vel virtus imperfecta est dispositio, quâ animus excitatur & tendit ad perfectum virtutis habitum, habetq; conjunctam luctam rationis cum appetitu. Species ejus sunt: Continentia, Tolerantia & Obedientia.

6. Continentia est virtus imperfecta quâ quis honestatis gratiâ sibi temperat ab inordinatis voluptatibus, cupiditate repugnante. Extremum ejus in excessu est Incontinentia, vitium quo quis circa voluptates ab affectibus inordinatis vincitur & invitus ad peccandum trahitur: Habetq; duas species: Præcipitantiam quâ quis subito ad actum vitiosum abripitur: & Infirmitatem (*d*) quâ quis post continuatam reluctationem à voluptatis cupiditate vincitur & succumbit. Extremum in defectu est, omnimoda omnium voluptatum etiam honestarum, averfatio: vitium rarissimum.

7. Tolerantia est virtus imperfecta, quâ quis molestias & res adversas cum dolore quodam ac luctâ perfert honestatis gratiâ. Extremum ejus in excessu est Pertinacia, vitium quo quis quosvis dolores & adversa sine honestatis ratione perfert. In defectu mollietis, quâ quis nullas planè molestias honesti gratiâ vult sustinere.

8. Obedientia est virtus imperfecta, qua quis prudentioris præscripto se subicit honestatis ac decori gratiâ, licet habitum ejus rei, cui assvescit, nondum perfectè possideat. Extremum ejus utrinq; dicitur Inobedientia.

9. Virtus (e) intellectualis est habitus, quo anima affirmando & negando verum enunciat: vel quo circa cognoscibile in veri acquisitione intellectus perficitur. Species ejus vulgò numerantur quinque: Intelligentia, Sapientia, Scientia, Prudentia & Ars.

10. Intelligentia est habitus primorum principiorum.

11. Sapientia est habitus constans ex Intelligentiâ & Scientiâ.

12. Scientia est habitus demonstrativus ex necessariis principiis.

13. Prudentia (f) est habitus cum rectâ ratione activus, circa ea quæ homini bona vel mala sunt moraliter.

14. Ars est habitus cum rectâ ratione effectivus.

Notæ.

(a) Veracitas hæc Virtus rectius dicitur quàm Veritas, non tantum quia hæc ambiguit & variè sumitur, vel in sensu mystico, ubi ipsum Deum notat, vel in sensu theoretico & actu signato uti ad Ontologiam spectat, & definitur congruentia cum intellectu divino, vel in actu exercito uti ad omnes disciplinas spectat, vel in actu directivo, qua ratione finis est in logicis: Sed & objectum hujus virtutis commodè dicitur & notat harmonicam congruentiam cum corde dicentis & re quæ dicitur: Sapius tamen ut æquipollens veracitati usurpatur, qualia etiam sunt sequentia, Candor, Integritas, Ingenuitas, Sinceritas: gr. ἀλήθεια à σερητικῶα & λαθεῖν, quod sit μὴ λαθάνεσθαι & latere vel abscondi erubescat. Constat objectum ejus internum & externum ex definitione & dictis: Extremum utrumque uno verbo dicitur mendacium, nam id quod in excessu est, mendax est affirmatio: in defectu mendax negatio: Mendacii igitur ἀσεψις nobis his qualiscunque suscipienda est, & definitur illud in genere non ut strictè sumtum opponitur veritati, sed sensu ad modum laxo, disconvenientia cordis & oris, gestus, vel operis: Distribuitur autem in licitum & illicitum: illud est quod fit ob honestam & justam causam salutis vel propriæ vel alienæ, aut recreationis gratiâ, sine injusta nocendi voluntate. Et est vel officiosum vel jocosum: illud dilectioni Dei & proximi officiosè inservit, hoc joci & recreationis gratiâ proferatur: illud benignitatis, hoc jocositatis aliàs dicitur. Illicitum, quod aliàs perniciosum & malignitatis mendacium dicitur, propriè veritati

ritati opponitur, & est vitium quando quis falsum profert diffimulata contra conscientiam veritate cum cupiditate nocendi & decipiendi, nec non ex ingenij vanitate & malitiâ.

(b) Heroica dicitur virtus perfectissima & splendidissima, factâ denominatione ab heroibus, hoc est, viris præcellentibus & illustribus qui præclaris in genus humanum meritis & virtutum eminentiâ alios transcendunt. Horum enim propria hæc virtus & quasi peculiaris dicitur. Vocatur à Philosopho ἡ ὑπὲρ ἡμῶν ἀρετὴ, ἡρωικὴ, καὶ θεία, πμῖώτερον ἀρετῆς Latini eam aliàs vocant virtutem & affectionem divinam, non quod Dei sit affectio & virtus, sed quod à Deo ad singulare quid perficiendum hominibus specialiter concedatur, dū divinitus ad præclara & eximia facinora quidam commoveantur, & simul relictâ quasi sorte humanâ ad Dei similitudinem eleventur. Deus causa ejus est primaria, cujus sine afflatu nemo vir magnus unquam extitit; Ductu verò ejus heroës vincunt ista quibus passim humana succumbit conditio. Succedit deinde disciplina & informatio, singulare corporis temperamentum & id genus alia, quæ ad virtutem moralem popularem requiruntur & ea hic in eminentiori gradu spectantur; & mediocritas ipsa ut in omni morali datur, ita etiam hic in splendore & eminentiâ moralium invenitur, quod inter cætera extrema ejus planum faciunt: quæ dari cum exempla prostant plurima, quis jure ambiget? Et licet extremum ejus ἐλλειπτικόν non adeò frequens sit, Sybaritas tamen, in voluptatum architecturâ operosissimos, quos ultra beluarum sortem se abjecisse & hac lege usqs esse constat: *nemo nostrum frugi esto*, eo laborasse nobis maximè fit verisimile. Frequentius autem pro dolor vitium ὑπερβολικόν, θηριότης, immane certè & propter enormitatem Diabolicum jure vocandum, quo contaminatum legimus Herodem Βρεφοκτόνον, de cujus atrocissimis sceleribus & crudelitate inaudita & sacra & profana prostant testimonia: Neronem Imperatorem flagitiosissimum, quem matrem, uxorem, affines & viros alios illustres internecioni dedisse notum, Hattonem Episcopum Moguntinum, quem multos mendicos horreo inclusos crudeliter combussisse, eorumq; ejulatum mirè delectatum fuisse ajunt, Heliogabalum salacissimum & impudicissimum, Caligulam, Claudium, Domitianum, Dionysium.

Majo

Majorem, Basilidem, Phalaridem, homines crudelissimos, & alia
hominum monstra eodem laborasse vitio constat: Et Lamias vel
Stryges quis negaverit sub feritatis signis militare?

(c) Semivirtutum existentiam is fortè negaverit quem propria nunquam coëgit conscientia ut cum Medeâ ingeminaret: Video meliora proboq; deteriora sequor. Illarum à perfectâ virtutibus differentia imprimis in hoc consistit, quod perfectæ cupiditates planè & plenè domitas continent sub rationis freno: Imperfectæ verò sentiunt rationis & appetitus luctam & in hunc non obtinent plenum dominium: Comparantur verò & ipsæ assuetudine & industriâ: duas harum species, continentiam & Tolerantiam Aristoteles lib. 7. Eth. Nic. fusiùs pertractat, quibus à nonnullis additur obedientia, ut antea est descripta: & habetur ejus Eth. Nic. c. 2. vestigium, ubi Philosophus verbis Hesiodi primas bonitatis partes tribuit ei qui ex se sapiat, alteras verò *ὅς ἐν ἐπιβολῇ πείθεται*, qui rectè monenti obtemperet. Objectum ejus est præscriptum prudentioris qui dicitat & inculcat quod honestum est. Et hæc semivirtutes singulæ seorsim sumtæ tot modis variantur, & tot sunt quot virtutes perfectæ. In omni enim virtute continentia prærequiritur & tolerantia, imò & obedientia, qui enim virtuti pareret hac obedientia obediens est, & singulæ semivirtutes sunt viæ ad virtutes singulas perfectas.

(d) Infirmiorem magis reprehendendam esse quam præcipitantiæ statuimus cum Philosopho: Præceptum enim ab affectu vehementiore abripitur, antequam de remedio cogitare licet: sed imbecillis non ita, verum deliberatione prævia capitur. Tum præceptum ab affectibus ut plurimum vehementioribus qui cum impetu eum invadunt vincitur, imbecillis verò etiam levioribus palmam tradit: Ut igitur facile fieri potest ut inermis ab hostium multitudine vincatur: Ita præceptum hostilibus facile succumbit affectibus, sed magis vitio vertendum, si quis armatus à paucis superetur hostibus, & proinde etiam, si quis telo deliberationis instructus cedat affectibus, id quod agunt infirmi.

(e) Virtutes intellectuales, quin propriè dicantur virtutes dubitant alii, nos minimè: Harum verò, præmissâ moralium doctrinâ, etiam ad calcem Ethicæ aliqua à nobis suscipienda est tracta-

tio. Intellectualiales vocantur ratione subiecti intellectus scilicet: quæ
 perficiunt, græcè *Δενονητικὴ ἀπὸ τῆς Δενονοίας* non specialissimè
 pro solo *λογισμῶ* & facultate discursiva sumptæ, sed latius ut
 mentem & intellectum notat. Perficiunt verò intellectum tam
 theoreticum quàm practicum veri inquisitione, idq; duplici viâ:
 contemplativâ nempe & practicâ: & occupantur circa cognosci-
 bile quod vel contemplativum vel practicum: Unde & ipsi intel-
 lectus habitus dicuntur theoretici vel practici: illi in nudâ verita-
 tis contemplatione conquiescunt, nec per se ad actionem spectant:
 ut Intelligentia, Sapientia & Scientia: hi quidem & ipsi contem-
 plationem, cui subijciuntur, dum è potentiâ intellectus in intelle-
 ctum inducuntur, præquirunt, sed tamen in opus aliquod ten-
 dunt: ut Prudentia & Ars. Intelligentia definitur accuratiùs &
 plenius, Virtus intellectus speculativa, quâ prima & indemonstra-
 bilia principia cognoscimus, iisq; firmiter assentimur; Hæc Noo-
 logiam nobilissimam & omnium facile primam disciplinam pe-
 perit: Sapientia, quæ aliàs & prima Sapientia Aristoteli dicitur, Me-
 taphysicæ synonymum, est virtus intellectus speculativa ex primis
 principiis conclusiones eliciens universalissimas. Scientia, aliàs sa-
 pientia secunda, est virtus speculativa ex certis principiis secundis vel
 rationibus à priori eliciens conclusiones de subiecto determinato,
 qualis Physica, Pneumatica, & Scientia Mathematica. Brevius hæc
 quisquis cupis determinari, ita habet: Contemplabile respicit vel re-
 rum affinitatem, unde Intelligentia habitus *νοητικὸς*, vel rerum quid-
 ditatem, inde Sapientia, in communi & ut sic spectata, habitus
Δενονητικὸς; cum notiâ principiorum noticiam conclusionum
 conjungens.

(f) De Prudentiâ & arte notandum: convenire eas in mul-
 tis, & differre præterea: conveniunt, quia circa contingentiâ qua-
 lia ab hominum dependent arbitrio ut fieri vel non fieri possint,
 versantur, & ad operationem tendunt: sed differunt quod pruden-
 tia propriè agit, ars efficit, illius est *πρᾶξις*, hujus *ποιεῖν*. Sumitur
 autem *πρᾶξις* interdum generaliter ut & actioni & effectioni
 convenit, interdum specialiter, ut τῶ *ποιεῖν* contradistinguitur atq;
 hoc modo *πρᾶξις* est operari secundum rectum iudicium, ita ut
 operatio non ad aliud quid referatur, sed sibi ipsi ultimus finis sit.

ποιεῖν

ποιεῖν verò efficere aliquid vel in subjectam materiam formam inducendo organis corporeis, vel aliàs externè in alio operando per vim locomotivam.

QUÆSTIONES.

1. An omne mendacium peccatum sit & illicitum?

Nota est *πλοῦθύλλη* & *τειχομαχία* mendacii in officiosum, jocosum & perniciosum, quibus alij addunt poëticum, Ironicum & hyperbolicum. Ex his consensu orthodoxorum Theologorum & clarissimorum Philosophorum solum perniciosum culpabile dicimus: notæ enim veri mendacii genuinæ sunt: 1. ut proficiscatur ex ore & corde dissonantibus, ex ore illito melle & corde illito felle. 2. ut falsum sit id quod profertur, verum quod celatur. 3. ut ex animo fallendi & nocendi cupido tendat in contumeliam proximi. 4. ut ex ingenii vanitate vel mentiendi libidine citrà probabilem honestam ac utilem causam proferatur: hæ notæ cum tantum pernicioso mendacio per se insint, illud etiam est peccatum per se & propriè: cum verò cæteris speciebus, quæ tantum nominatenus mendacia, voce hæc generalissimè sumptâ, dictæ notæ non adsint, in iis condemnandis non erimus præcipites, nec rebus verè malis accensebimus. Officiosum speciatim quod attinet, si cū nullius fiat detrimento & multorum adjumento, non est mendacium, sed dissimulatio cum prudentiâ conjuncta quæ esse potest hominum prudentium: Jocosum actus est virtutis homileticæ, qui malus esse nequit, nisi cedat in damnum proximi, & intentionem habeat malitiæ, Poëticum mendacium etiam nullum est, aliàs enim Poëtæ forent mendaces proprio nomine, quod *ἄπην*, fabulis enim insigniter elaboratis & ad delectationem compositis ad virtutis hortantur studium, & figmenta eorum nihil aliud sunt quàm veritatis representatio, sub similitudinum involucris, & præcepta saluberrima sub aulæ scenico occultata. Ironicum pariter non est per se mendacii vitiosum titulo de honestandum: nam & in sacris literis non paucae ironiæ continentur, quas si mendacia proclamaremus, in autorem primariū ea redundaret contumelia: idem de hyperbolico concludendum, cujus sensus dijudicandus est, non verò apices literarum, quibus continetur, non tam *τὸ ῥητὸν* quàm *Ἀξιόνοια* spectanda:

B

2. An

2. An omne falſiloquium ſit mendacium, & num omnīs qui falſum
dicit ſtatim mentiatur?

Diſtinguuntur accuratè à Philoſophis ſequentes termini, falſiloquium, falſitas, mendacium, mentiri, mendacium dicere, mentiri Logicè & Ethicè. Falſiloquium & falſitas primò differunt, quia hæc etiam in mutum cadit, de quo tamen non poteſt dici falſiloquium: tum falſitas ſtare poteſt cum veriloquio: qui enim nova narrat, sæpè falſa proferit; & verè quidem, cum conformitate orationis internæ & externæ: Falſiloquium porrò & mendacium variis diſtinguuntur modis, nam dicere licet: omne mendacium eſt falſiloquiū, verūm non vice verſa: omne falſiloquium eſt mendacium, ſimulatio enim officioſa, qualis erat e. g. Jacobi erga Patrem Iſaacum de Eſavo cum quæreret, non eſt mendacium in rigore ſumptum: Falſiloquium ratione materialis nempe falſitatis convenit cum mendacio, ſed non ratione formalis, quod ab animo fraudulentò & deceptionem intendente deſumitur in mendacio, non item in falſiloquio: Tum qui falſa loquitur non ſtatim obſtringit ſe mendacio, fieri enim poteſt ut dicat aliquis quod res non eſt, ſed inſcius & ſine animo falſa proferendi. Porrò omnis ignorantia κατὰ Διόφραντῶν ſeu pravæ diſpoſitionis eſt cum falſiloquio conjuncta, dum quis e. g. falſas ſententias propugnat & tuetur ut veras, non item cum mendacio: Porrò diſcrimen eſt inter mendacium dicere & mentiri: nam qui mendacium ab alio dictum commemorat, & quod ex aliis audivit falſum, ſine fallendi animo aliis recitat, mendacium dicit, ſed non continuo mentitur, tum mendacium dicere innuit actum qui & viri boni eſſe poteſt ab aliis decepti, mentiri inferit actum ex habitu provenienteſem & non poteſt eſſe viri boni: qui mendacium dicit, ipſe fallitur, cum ſe verum dicere credit: ſed qui mentitur ipſe, fallit alios: verūm deniq; dicere poteſt qui dicit mendacium, ut qui ab alio commiſſum detegit cum cordis deteſtatione, aſt qui mentitur, nunquàm. Ultimò, dicens verūm logicè, poteſt mentiri ethicè, nam ſi quis crederet Antipodes non eſſe (quod & Sartes non nulli crediderunt, quia judicarunt eos non potuiſſe deſcendere ex Adami origine, tum neceſſum fuiſſe & Chriſtum apud antipodes naſci & mori, tum fore eos homines pendulos & quæ ſimiles dubitandi rationes) contra mentem ſuam tamen diceret alium decepturus,
antipo-

antipodes esse, verum logicè diceret, sed ethicè mentiretur: & contra si quis in papatu educatus purgatorium esse ratus id diceret, ethicè verum diceret, at logicè falsum. Patet ex hisce quid ad quaestionem propositam sit respondendum.

3. *An omnî simulatio per veracitatis studium prohibeatur?*

Ita quidem videtur, quod veracis sit, scapham scapham, & ficum ficum dicere, sed distinctione opus est inter simulationem, quæ deceptionem spectat, quæ peccati arguenda, & inter eam quæ non eò tendit, ut aliquis fallatur, sed consilia tantum occultat salubria, ne impediantur: hæc ut prudentiæ soboles excipienda & fovenda nec veritati adversa est; gaudet enim prudentiæ moderamine veracitas, & vult verum proferri habita ratione circumstantiarum loci, temporis, personarum & aliarum rerum. Ita interdum non omne verum dicendum est, nec est viri boni arcana fidei commissa divulgare vel consilia quæ sine damno patefieri non possunt; ita si quis taciturnitatis lege obstrictus, e.g. Principis consiliarius, interrogaretur de iis quæ in Senatu acta, vel si quis in ebrios, feroces & hostes incideret, licitâ simulatione uti posset circumspectè & prudenter: ita officiosa & jocosa simulatio, ut patet ex antecedentibus, admittenda, non ergo omnis prohibita est sed tantum perniciosa, qualis inter cætera simulatio in casu & causa religionis esse docetur à Theologis; sed de hac illi fufius.

4. *An Virtus Heroica specie differat à morali populari?*

Negativa sententia nostra est, affirmativa Thomæ, Timpleri & asseclarum: ille fundamenti loco, sed certè ruinosi, ponit exemplum liberalitatis & Magnificentiæ, & rationem extremorum Virtutis popularis & Heroicæ: & cum Liberalitas & Magnificencia, quæ in eadem versantur materiâ, distinctas species constituent, etiam Virtutem Heroicam & moralem popularem specie distingui: tum cum vitium à feritate distinctum videatur specie, etiam virtutem simplicem ab Heroica ita distinctam concludit. Sed ad 1. Resp. dictas virtutes differre objecti ratione formali, unde præter cætera specifica differentia æstimatur, ast hîc formalis rationis est identitas. Ad 2. reponimus, vitium pariter & feritatem secundum magis & minus tantum differre, non autè specie. Timplerus (mirus Logicus) pro more suo ficulneis pugnat argumentis: & urget quod virtus Heroica ho-

minem elevant supra communem naturæ humanæ conditionem, quòd splendè suum finem attingat, quòd non cadat in omnes homines, quod peculiari Dei afflatu excitetur, quòd sit præstabilior & honoratior, id quod de communi morali aequè dicere non licet: sed ita nihil evincit aliud, quàm quod virtus Heroica sit virtus cum aliqua *ὑπερβολῇ* & eminentia: At qui eadem nostra est sententia: gaudet eadem definitione, fine, objecto, principiis & actibus virtus Heroica cum populari, nam e. g. Heroica fortitudo etiam medium servat inter metum & fiduciam: finis utrobique est felicitas, objectum internum & externum & principia pariter eadem utrobique, actus ubique, virtutum iidem, nec enim heroes aliarum unquam virtutum splendore claruerunt quàm popularium: unde ergo specifica differentia? gradualis est, non specifica.

5. *An virtus Heroica duntaxat moralium splendor sit?*

Solent extra Ethices Philosophicæ pomœria vagari nonnulli ethici & heroicam virtutem distinguere in divinam seu spiritualem & humanam, ad illam referunt qui in Dei dilectione, Spe & Fide perseverant; hanc in moralem & intellectualem subdividunt: exempla moralis heroicæ fortitudinis enarrant, Fortitudinem Josuæ, Herculis, Achillis, Scipionis, Julij Cæsaris, Alexandri Magni & aliorum; Temperantiâ heroicâ claruisse referunt Josephum (de quo in genesi sacrâ) Agesilaum & Xenocratem, apud Athenienses Scipionem Africanum & alios; Magnificentiâ Heroicâ Salomonem, Mansuetudine & elementia Julium Cæsarem, humanitate excelluisse Vespasianum &c. Intellectuali Heroicâ celebres esse dicunt Salomonem sapientissimum, Aristotelem, Homerum, Euclidem, scientissimos & clarissimos, Æsculapium & Hippocratem in arte medicâ excellentissimos. Verùm de spirituali virtute disquirant Theologi: moralis verò & intellectualis nostræ jam est *Ἀρεσκεία*: de quâ & nostra est sententia, propriè moralis splendorem & Eminentiam esse Virtutem Heroicam, analogicè verò etiam intellectualem posse vocari heroicam: Heroes enim propriè vocantur qui morali virtute præcellunt, non verò qui intellectuali præditi sunt, nisi κατὰ ἀναλογία.

6. *An virtutū Heroicæ etiam fœmina capaces esse possint?*

Ex imbecillitate mulierculis faciliè propriâ hoc ortum trahit

Ζήτημα:

Χητυρα : Maximam verò illam esse nemo negaverit, ob quam & Plato quondam dubius fuit, utro in genere eas poneret, rationalium animantium an brutorum, & ex Philosophis aliqui, citra consensum tamen dexterius Philosophantium, eas mares occasionatos & monstra appellare non dubitarunt & profectò ordinariè si consideratur varium & mutabile semper foemina est, animum habet imbecillorem, affectum turbulentiorum, nimis confidentiæ, parum roboris & constantiæ, unde & virtutis eminentia ipsi deneganda videtur, ut opinantur; qui nostræ contrariam, negativam nempe propositæ quæstionis, astruunt sententiam: Verum, veriorè tamen nostram judicamus, quia à sexus diversitate virtutum Ethicarum subjectum præscindit, & constat experièntiã non paucas fuisse heroïnas, quæ virtute hac fuerunt præditæ: quales fuerunt Judith & Debora, de quibus in sacris, Semiramis, Amazones, Artemisia, Elisabetha Angliæ Regina, & aliæ, de quibus profanæ testantur historiæ. Tum negari non potest, inveniri oppositum hujus virtutis in foeminis, quæ igitur virtus ipsa iis posset denegari? capaces sunt requisitorum ejus, afflatus nempe divini, impetus admirabilis, Spiritus constantis, successus felicitis, cur ergo ipsâ virtute essent privandæ? Si verò eis deneganda esset propter accidentalem sexûs imbecillitatem, eodem modo & viris foret deneganda, in quibus etiam non pauca impedimenta accidentaria deprehenduntur: Illis igitur quæ animo & affectibus masculinæ, quæq; è meliøre luto factæ sunt, illa salutem capacitas, de quâ quaritur, non erit non assignanda, & concedendum, heroïnas pariter inter mulieres ac heroes inter viros virtute excellere posse.

7. *An semivirtutes etiam ad finem practicum seu summum bonum faciant?*

Affirmamus: at non capit hæc res est, unde nec capitalis nobis erit pugna cum illis qui in castris sunt negantium: Obijciunt hi, quod semivirtutes eo ipso dum imperfectæ salutantur, defectum aliquem bonitatis morales involvant, at defectus ille rationem habet vitii; qui ergo possunt ad præfixum in practicis scopum felicitatem scilicet assequendam facere? Obtendunt & illud quod perpetua rationis & appetitûs lucta, quæ in Semivirtutibus deprehenditur homini viam ad beatitudinem obsruat, & impedimento sit: Reponimus

verò ad prius, quod non secundum imperfectionem qualemcunq;, quæ eis adheret, dirigantur ad summum Bonum, sed secundum bonitatem & perfectionem in suo genere, quatenus affectus malos compescere laborant, & hominis animum ad perfectum virtutis habitum & beatitudinem præparant, inclinant, & disponunt. Ad posterius regerimus, quod licet per virtutem imperfectam expedite & liberè quisquam ad summi boni fruitionem non possit pergere, propendeat tamen ad virtutem, nec peccet consultò aut fraudulenter, sed præter opinionem ex perturbatione, quod & adhuc bona in eo electio honesti & recti; Secundum hæc & similia semivirtutes etiam ad ultimum finem practicum directas esse, quis ibi inficias?

8. *An & quomodo virtutes intellectuales spectent ad Ethicam?*

Palæstræ plenum est utrumq; ; nos id propugnamus : per se & directâ tractatione doctrinam de habitibus mentis non pertinere ad disciplinam moralem, sed per modum utilis commentarii proponi : Τὸ γὰρ εἶ μεθ' ἡμῶν ! cum enim directè de summo bono theoretico ibi non sit agendum, & verò habitus intellectuales media sint ad illud acquirendum, non autem iis finis Ethices possit obtineri, facilè cui candor, bonorum peculium, curæ, consentiet nobiscum. Uti verò in Ethicis ἀναρρηκῶς incidenter & per viam commentarii, de summo bono contemplativo Philosophus egit, ut filio Nicomacho utrumq; Practicum sc: & theoreticum commendaret bonum, & practici naturam explicaret & illustraret plenius, cum aliàs opposita juxta se posita magis elucescant, obliquè etiam & illustrationis gratiâ de intellectualibus virtutibus licuit ei ibidem agere; imprimis quia Prudentia moralium directrix circulo ethico fuit inscribenda, cui cæteræ ut sociæ addi potuerunt commodè.

9. *An numerus quinarium habituum intellectualium sufficiat?*

Ita solet numerus ille diduci & probari : quod intellectus versetur vel circa necessaria vel circa contingentia : necessaria in triplici sunt differentia, vel principia vel conclusiones, vel cōclusiones cum principiis: habitus qui illa cognoscit, est intelligentia, qui istas, Scientia, qui has Sapientia: Contingentium alia consistunt in actione, quorum cognitio Prudentia alia in effectione, quorum habitus Ars salutatur. Cæterum hic numerus ab aliis redundantæ, ab aliis insufficientem.

sufficientiæ arguitur, illic excipitur Sapiencia ut habitus compositus, vel aggregatius & ab aliis Ars & Prudentia; hinc objecta quædam habituum disciplinarium, e. g. Metaphysicæ & Gnostologia proferruntur, quorum evolutiones ad nullam dictarum specierum referri possunt. Nos veritatis studio ducti hinc ut & alibi iudicio veritatis antistitum, penes quos hæc in parte est & vis & norma loquendi, subscribimus, & quadam ad συζητησιν ipsam reservamus. Obiter autem notamus, frustra à nonnullis huc etiam citari habitus organicos, hi enim licet modum vera falsaq; tractandi offendant, ipsi tamen non enunciant, adeoq; natura principalium habituum in eos non quadrat. Restant

AXIOMATA.

1. Veritas, si ex manifestatione ejus laeditur vel Dei gloria, vel salus publica, proximi & propria, occultari potest: si nullum ex his laeditur, licite manifestatur.
2. Heros quæ talis non potest esse malus.
3. Cum spurii capaces sint requisitorum Virtutis Heroicæ, etiam ipsius virtutis sunt capaces.
4. Feritas est deterior vitio morali.
5. Intemperantia deterior est incontinentiâ, & temperantia continentiâ præstabilior.
6. Intelligentia non est habitus naturalis sed acquisitus, ut reliqui dianoetici habitus.
7. Sapiencia primæ conditiones sunt sex, 1. omnia cognoscere in universali, 2. scire difficillima, 3. habere notitiam certissimam, 4. habere maximam aptitudinem ad docendum, 5. Propter se expeti, 6. præesse aliis.
8. Scientia reddit animum hominis ἀμετάπτωτον καὶ ἀμετακίνητον.
9. Artes sunt extra Philosophia paræria.

Ὁς λόγῳ ἀνδρῶσι, ζῆλον μερόπιοσι χορηγῶν,
Ἴψι μεδόντι κλεῖ τὰδε καὶ αἰψὸν ἔσι!

ET te nobilior rapit ad certamina thyrsus
WERNECCI, Aonidum gemmula, noſter amor?
Aggrederis Clariam docto ſub Præſide pugnam
Miles in Aoniis nobilitatus agrû.

Vera probas, removes rationis acumine falſa,
Errorum nebulas diſcuris atq; probè.

Nempe tui ſtudii ſic propoſuiſſe laboras
Telam, & profectus ſic documenta dare.

O bene! rem cedro per agis digniſſimam, ad aſtra,
Incedis quâ nunc, hæc datur ire viâ.

Flamine perge bono, tantû ego gratulor auſis;
Præmia ſudoris ſpondet Apollo tibi.

Jacobus Rademin, Soltquellenſis.

ET tu WERNECCI cultor pergrate Minervæ,
Præſide ſub claro prælia docta ſubis?

O bene! ſic veram rectâ contendis ad ædem,
Vivida ſemper ubi nomina vendit honor,

Non ſterilis labor, at prædivite fertilis uſu,
Quem ſeris heic, laudis publica meſſis erit.

Atq; reportabis victricia ſigna. Minerva
Præmia promittit digna labore tuo.

Wernerus Becker / Soltquellâ.
Marchicus.

HENRICUS WERNECCIUS

civis æg.

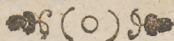
Hunc cerne verus civis.

Qui, cum de vero, qui de virtute animoſa
Heroum & Mentis diſſeris egregiè,

Verè & cum virtute probas, has non ſine fruſtâ
Aonidum claras te incoluiſſe domos.

HUNC, æge, CERNE, modum ut præeuntis ritè ſequaris,
ſic harum VERUS CIVIS habendus eris,

Joachimus Schulſe / Luchoviâ
Bruñsvigus.

Chryma: Maximam verò illam esse nemo negat. Plato quondam dubius fuit, utro in genere ealium animantium an brutorum, & ex Philosophensum tamen dexterius Philosophantium, eas & monstra appellare non dubitarunt & profecfideratur varium & mutabile semper foemina est becillorem, affectum turbulentiore, nimis coroboris & constantia, unde & virtutis eminent videtur, ut opinantur, qui nostrae contrariam propositae quaestionis, astruunt sententiam: Veri nostram iudicamus, quia à sexus diversitate vi subjectum praescindit, & constat experientia ne roinas, quae virtute hac fuerunt praeditae: quale Debora, de quibus in sacris, Semiramis, Amazon betha Angliae Regina, & aliae, de quibus profanae Tum negari non potest, inveniri oppositum huius, qui igitur virtus ipsa iis posset denegari? caprum ejus, afflatus nempe divini, impetus admirantantis, successus felicitis, cur ergo ipsam virtute verò eis deneganda esset propter accidentalem, eodem modo & viris foret deneganda, in pauca impedimenta accidentaria deprehendunt animo & affectibus masculinae, quaeque est meliore luitem capacitas, de qua quaeritur, non erit non affdendum, heroinas pariter inter mulieres ac heroe te excellere posse.

7. An semivirtutes etiam ad finem practicum bonum faciant?

Affirmamus: at non capit hae res est, in his erit pugna cum illis qui in castris sunt negant hi, quod semivirtutes eo ipso dum imperfectae salaliquem bonitatis morales involvant, at defectus vitiis; qui ergo possunt ad praefixum in practicis t scilicet assequendam facere? Obtinent & illud quinis & appetitus ducta, quae in Semivirtutibus depviam ad beatitudinem obstruat, & impedimen

B 3

